

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ТКАЧЕНКО ІРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 342.9:364

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Тернопіль – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна».

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Кондратенко Віталій Миколайович,
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
завідувач кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Джафарова Олена В'ячеславівна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри поліцейської
діяльності та публічного адміністрування;

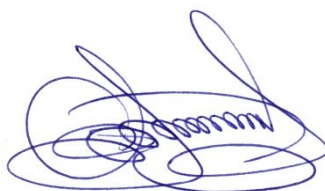
кандидат юридичних наук
Журавльова Зоря Владленівна,
приватний нотаріус Київського міського
нотаріального округу.

Захист відбудеться 23 квітня 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.04 у Західноукраїнському національному університеті за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Західноукраїнського національного університету за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий 19 березня 2021 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

С. В. Банах

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Одним із стратегічних завдань України є вихід на рівень провідних держав світу. Цивілізовані держави вбачають одним із пріоритетних напрямків своєї діяльності вирішення проблем соціально незахищених верств населення. Досягнення зазначеної мети можна здійснити завдяки збалансуванню складових суспільного розвитку, до яких належить соціальна складова. Реалізація соціальної функції держави, виходячи із зазначеного, є одним із пріоритетних напрямків її діяльності й посідає важливе місце в системі функцій держави. Соціальна функція держави передбачає пріоритет безпеки життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної системи охорони громадського здоров'я, надання необхідних медичних послуг, захищеності соціально вразливих верств населення, до яких належать громадяни, що втратили працездатність, ветерани АТО/ООС та члени їх сімей, безробітні з незалежних від них обставин, особи з інвалідністю, пенсіонери тощо. На рівні національного законодавства це підтверджується Конституцією України, в якій закріплено, що найвищою соціальною цінністю в Україні є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека. Зазначається, що головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини, що акцентує увагу на активній позиції держави щодо вирішення питань гарантованості, реалізації, захисту прав і свобод громадян, у тому числі соціально незахищених.

Реалізація зазначеної сфери здійснюється державними органами, система яких розгалужена, недостатньо впорядкована, характеризується дублюванням повноважень, що призводить до зниження якості надання відповідних послуг. Крім того, великий обсяг нормативно-правових актів, який регулює реалізацію соціальної функції держави, викликає численні прогалини та колізії, недіючі норми, що ускладнює застосування зазначених норм, і викликає необхідність впорядкування всього нормативного масиву.

Тому на сьогодні є актуальним дослідження адміністративно-правових засад процедурної діяльності органів публічної адміністрації щодо реалізації соціальної функції держави, використовуючи зарубіжний досвід і практику правозастосування.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. В роботі використані досягнення адміністративно-правової доктрини, що містяться у науковому доробку В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, І. П. Голосніченка, З. С. Гладуна, О. В. Джафарової, З. В. Журавльової, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Т. О. Коломоєць, Л. О. Кожури, О. В. Кузьменко, Н. Р. Нижник, О. С. Шатрава, Ю. С. Шемшученко та ін.

Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання соціально незахищених верств населення висвітлені у таких кандидатських дисертаціях: А. В. Артеменко «Адміністративно-правовий захист соціально незахищених верств населення» (2019 р.), М. М. Чекана «Публічне адміністрування соціального захисту в Україні» (2020 р.). Проблема адміністративно-правового регулювання прав людей з інвалідністю присвячені праці

Є. Ю. Соболя «Адміністративно-правове регулювання діяльності публічної адміністрації щодо реалізації і захисту прав та свобод інвалідів» (2015 р.), О.В. Паровишник «Адміністративно-правове регулювання в сфері забезпечення прав інвалідів» (2017 р.), А. М. Мхитаряна «Адміністративно-правові засоби протидії дискримінації за ознакою інвалідності в Україні» (2017 р.). Серед дисертаційних досліджень потребують уваги роботи наступних науковців: В. В. Пилип «Адміністративно-правовий статус учасників антитерористичної операції» (2018 р.), С. С. Коханчука «Адміністративно-правові засади взаємодії органів публічної адміністрації щодо забезпечення прав та свобод інвалідів» (2019 р.), Т. В. Вставської «Адміністративно-правовий статус осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Україні» (2020 р.). Наукові напрацювання у галузі адміністративно-правового регулювання у сфері пенсійного забезпечення містяться у роботах С. В. Жадана «Організаційно-правові засади управління державним соціальним страхуванням» (2008 р.), В. В. Фещука «Правове регулювання та організація пенсійного страхування в Україні» (2010 р.).

Водночас, проблема адміністративно-правових засад реалізації соціальної функції держави є різноплановою та незмірною, та не може обмежуватись вказаними науковими дослідженнями. Наголосимо, що питання реалізації соціальної функції держави дотепер не була предметом спеціального комплексного дослідження, що й зумовило вибір теми дисертаційної роботи та підтверджує актуальність дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392, Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.10.2006 р. № 504-р, плану науково-дослідної роботи кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за темою «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0107U008696).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у визначенні адміністративно-правових засад реалізації соціальної функції держави на підставі аналізу чинного законодавства, теоретичних положень юридичної науки, узагальнення практики та зарубіжного досвіду у напрямі формулювання пропозиції та рекомендації щодо реалізації її подальшого вдосконалення. Відповідно до поставленої мети, в роботі заплановано вирішити такі *завдання*:

– визначити зміст соціальної функції держави та її місце серед інших функцій держави;

- охарактеризувати складові елементи адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян;
- окреслити систему та розкрити зміст повноваження суб'єктів забезпечення реалізації соціальної функції держави;
- з'ясувати коло правових актів та адміністративно-правових інструментів реалізації соціальної функції держави;
- охарактеризувати адміністративні процедури у сфері забезпечення прав осіб з інвалідністю;
- виокремити коло адміністративних процедур пенсійного забезпечення як напрямок реалізації соціальної функції держави;
- з'ясувати зміст адміністративних процедур у сфері соціального захисту ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей;
- окреслити пріоритетні напрямки удосконалення діяльності державних органів та запропонувати конкретні зміни національного механізму щодо реалізації соціальної функції держави;
- визначити ключові напрями імплементації досвіду країн ЄС щодо реалізації соціальної функції держави та можливості його використання в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері реалізації соціальної функції держави.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади реалізації соціальної функції держави.

Методи дослідження. Відповідно до сформульованої мети та поставлених завдань у роботі використано низку загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких спрямоване на всебічний аналіз об'єкта і предмета дослідження. Так, *діалектичний метод* спрямований на дослідження поняття та сутності соціальної функції держави та її місця серед інших функцій держави (підрозділ 1.1). *Логіко-семантичний метод* сприяв поглибленню дослідження соціальних правовідносин як об'єкта адміністративно-правового дослідження (підрозділ 1.2). *Структурно-логічний метод* дав можливість вибудувати систему суб'єктів забезпечення реалізації соціальної функції держави (підрозділ 1.3). *Метод аналізу та синтезу* дозволив проаналізувати правові засади та виокремити інструменти реалізації соціальної функції держави (підрозділ 1.4).

Формування авторського бачення адміністративних процедур реалізації окремих напрямів соціальної функції держави було здійснено за допомогою *методів узагальнення та аналогії* (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Теоретично-прогностичний метод дав можливість здійснити узагальнення всіх авторських пропозицій та окреслити напрями вдосконалення діяльності державних органів щодо реалізації соціальної функції держави (підрозділ 3.1). *Порівняльно-правовий метод* сприяв дослідженню досвіду країн ЄС щодо реалізації соціальної функції держави та можливості його використання в Україні (підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дисертації становлять статистичні дослідження та узагальнення діяльності національних та міжнародних публічних адміністрацій,

інших правозахисних та громадських інституцій, діяльність яких пов'язана з реалізацією соціальної функції держави, вітчизняна та зарубіжна література, судова практика, публікації у засобах масової інформації за цією тематикою.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, яке розкриває адміністративно-правові засади реалізації соціальної функції держави. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано наукові положення:

уперше:

– визначено авторське бачення поняття адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян як соціальних відносин, що виникають на підставі норм адміністративного права між органами публічної влади, які наділені державно-владними повноваженнями у сфері соціального захисту громадян та особами, що потребують соціального захисту, що включає соціальне забезпечення у вигляді соціального страхування, соціальної допомоги та забезпечення достатнього життєвого рівня;

– визначено основні види адміністративних процедур надання державного захисту прав особам з інвалідністю в рамках реалізації соціальної функції держави, до яких запропоновано включити: 1) встановлення інвалідності шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи та прийняття рішення органом соціального захисту; 2) виплату державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю; 3) забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації; 4) інклюзивність освіти; 5) процедуру надання санаторно-курортного лікування; 6) забезпечення інклюзивності будівель і споруд; 7) забезпечення осіб з інвалідністю транспортними засобами;

– обґрунтовано необхідність прийняття нормативно-правового акта в частині урегулювання процедури створення та функціонування Центрів надання адміністративних послуг на рівні кожної громади;

удосконалено:

– дефініцію соціальної функції держави, що становить визначений історичними та національно-культурними чинниками напрям діяльності держави із вирішення соціальних проблем суспільства, що виражається у соціальному захисті, який включає в себе соціальне забезпечення громадян у вигляді соціального страхування, соціальної допомоги та забезпечення достатнього життєвого рівня людей;

– систему суб'єктів, що реалізують соціальну функцію держави, яка включає в себе дві підсистеми: до першої підсистеми належать суб'єкти загальної компетенції, які здійснюють соціальну функцію держави, створюючи базу для виконання іншими суб'єктами безпосередньо соціальної функції (Президент України, Кабінет Міністрів України); до другої – суб'єкти, які безпосередньо реалізують соціальну функцію держави (Міністерство соціальної політики України, Пенсійний фонд тощо);

– поняття об'єкта адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян, який можна розглядати у широкому сенсі як діяльність держави у особі державних органів та органів місцевого самоврядування щодо

реалізації соціальних прав громадян, яка включає в себе правозастосовну діяльність у сфері здійснення соціальних прав; матеріальних благ, що виражаються у матеріальній допомозі та соціальному обслуговуванні; особистих нематеріальних благ, що набувають прояву у повазі, честі і гідності, задоволенні духовних потреб; реалізацію суб'єктивних прав та юридичних обов'язків; у вузькому сенсі розуміються соціальні права людини;

– перелік підстав класифікації нормативно-правових актів, що регулюють реалізацію соціальної функції держави, які можна класифікувати: 1) в залежності від спрямованості: міжнародні акти, акти національного законодавства; 2) в залежності від юридичної сили: закони та підзаконні нормативно-правові акти; 3) в залежності від сфери дії: що регулюють соціальне страхування, соціальну допомогу та забезпечення достатнього життєвого рівня; 4) в залежності від суб'єктів, на яких розповсюджується дія нормативно-правових актів, що регулюють здійснення соціальної функції держави: пенсіонери та особи похилого віку; особи з інвалідністю; особи, які потрапили у складні життєві обставини; інші категорії осіб, яким необхідна соціальна допомога з боку держави;

– розуміння змісту стадій адміністративних процедур у сфері захисту прав учасників АТО/ООС: 1) встановлення статусу: учасника бойових дій; особи з інвалідністю внаслідок війни; учасника війни; родини загиблого; 2) забезпечення встановленими пільгами та послугами; 3) позбавлення статусу; 4) здійснення окремих адміністративних процедур в межах процесуального провадження; 5) виконання рішень, ухвалених у рамках адміністративного провадження;

дістали подальшого розвитку:

– поняття змісту адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян, який включає в себе суб'єктивне юридичне право – правомочність вимоги суб'єкту, який потребує соціального захисту отримати допомогу, якому кореспондує активний юридичний обов'язок державних органів – необхідність надати соціальний захист;

– уявлення про правові інструменти (форми) реалізації соціальної функції держави, якими є передбачені нормативно-правовими актами юридично значимі дії здійснення соціальної функції держави, що спричиняють юридичні наслідки і закріплені у правовому акті;

– положення щодо необхідності розширення повноважень Міністерства у справах ветеранів України в частині встановлення оперативної комунікації з ветеранами та їх родичами, якісного працевлаштування ветеранів (для прикладу, у співпраці з Державною службою зайнятості), інформаційно-статистичної та скринінгової діяльності та визначено адміністративно-правові заходи реалізації соціальної функції держави;

– пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері реалізації соціальної функції держави в частині забезпечення координації державної політики осіб з обмеженими можливостями; розробка та прийняття стратегічного документа щодо напрямків реінтеграції ветеранів та прийняття Соціального Кодексу України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових розробок адміністративно-правових засад реалізації соціальної функції держави (акт впровадження Науково-дослідного Інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення адміністративно-правового законодавства в частині реалізації соціальної функції держави;

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності діяльності системи суб'єктів забезпечення реалізації соціальної функції держави (акт впровадження департаменту соціального захисту Кіровоградської обласної державної адміністрації);

– *освітньому процесі* – під час розробки навчальних посібників, методичних рекомендацій та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Актуальні проблеми адміністративної реформи», «Порівняльне адміністративне право» (акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ; Кіровоградського інституту розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення наукової новизни, одержані узагальнення й висновки дисертаційного дослідження оприлюднені на науково-практичних конференціях: «Чинники розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» (м. Дніпро, 6–7 листопада 2020 р.), «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 18 жовтня 2020 р.), «Coleção de trabalhos científicos «ΛΟΓΟΣ» com materiais da conferência científicoprática internacional» (Lisboa, 9 de outubro de 2020).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 259 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 313 найменувань на 34 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; визначено мету та завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; змістовно визначено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; акцентовано на апробації матеріалів дисертації.

Розділ 1. «Загальна характеристика соціальної функції держави» складається з трьох підрозділів, у межах яких визначено поняття та сутність соціальної функції держави, проаналізовано зміст правовідносин у сфері соціального захисту, визначено суб'єктний склад та правові засади.

У підрозділі 1.1 «*Поняття та сутність соціальної функції держави та її місце серед інших функцій держави*» розглядаються поняття «функція держави», «ознаки функції держави», запропоноване удосконалене визначення поняття функції держави як основних, соціально значущих напрямків її діяльності, зумовлених об'єктивними потребами суспільного розвитку, що є

засобами виконання внутрішніх і зовнішніх завдань, в яких виражаються і конкретизуються сутність держави як складної соціальної системи.

У підрозділі приділяється увага категоріальному апарату, такому як соціальна функція держави, ознаки соціальної функції держави. Встановлено, що соціальну функцію держави розглядають як напрям діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування із вирішення соціальних проблем суспільства, що виражається у соціальному захисті, який включає в себе соціальне забезпечення громадян у вигляді соціального страхування, соціальної допомоги та забезпечення достатнього життєвого рівня людей шляхом їх реалізації. Наголошено, що ознаки соціальної функції держави: 1) залежать від історичного розвитку та національно-культурних факторів; 2) мають нормативно-правове закріплення; 3) реалізуються як у правових, так і в організаційних формах; 4) пов'язані із соціальною політикою держави; 5) є засобом реалізації соціальних прав людини та громадянина; 6) містять механізм реалізації у вигляді системи державних органів спеціальної компетенції; 7) мають законодавче визначення мінімуму соціальних благ; 8) містять створений правовий механізм захисту соціальних прав.

На підставі теоретичних розробок обґрунтовано окремі напрями удосконалення реалізації соціальної функції органами публічної адміністрації і органами місцевого самоврядування в частині: 1) гарантованості, реалізації й дотримання прав і свобод людини і громадянина, що закріплено у Конституції України й нормативно-правових актах; 2) забезпечення реалізації принципу діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, відповідно до якого людина, її права та законні інтереси визнаються найвищою соціальною цінністю; 3) усунення соціальних протиріч в діяльності органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування; 4) налагодження соціального діалогу та побудові суспільних відносин на основі соціальної солідарності; 5) визначення пріоритетного завдання в діяльності відповідних суб'єктів, спрямованих на реалізацію соціальної безпеки держави; 6) гарантування прозорої системи розподілу соціальних благ.

У підрозділі 1.2 *«Правовідносини у сфері соціального захисту громадян як об'єкт адміністративно-правового дослідження»* визначено, що адміністративні правовідносини у сфері соціального захисту громадян являють собою соціальні відносини, що виникають на підставі норм адміністративного права між органами публічної влади, що наділені державно-владними повноваженнями у сфері соціального захисту громадян та особами, що потребують соціального захисту, який включає в себе соціальне забезпечення у вигляді соціального страхування, соціальної допомоги та забезпечення достатнього життєвого рівня.

Узагальнено, що зміст адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян включає в себе суб'єктивне юридичне право, якому кореспондує активний юридичний обов'язок державних органів. Доведено, що об'єкти адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян розглядають у широкому і вузькому значенні.

Зауважено, що особливостями суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян є те, що однією стороною у правовідносинах є фізична особа як суб'єкт адміністративних правовідносин. Другою стороною у зазначених правовідносинах є публічна адміністрація або орган місцевого самоврядування.

Зроблені висновки щодо поняття правоздатності та дієздатності суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян. Правоздатність суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту є можливістю мати права та обов'язки, які впливають із природних прав людини, яка потрапила у складну життєву ситуацію. Дієздатність суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян – це закріплена нормами позитивного права та гарантована державою здатність суб'єкта за наявності відповідних підстав здійснювати суб'єктивні юридичні права та обов'язки.

У підрозділі 1.3 «Система суб'єктів забезпечення реалізації соціальної функції держави» досліджено поняття «державний орган», «ознаки державного органу», «правовий статус державного органу» як сукупність трьох блоків: 1) цільового, який включає в себе мету створення, функції та завдання; 2) структурно-організаційного, що містить порядок створення, функціонування і ліквідації; 3) компетенційного, який складається з державно-владних повноважень, предмета відання та особливої юридичної відповідальності.

З'ясовано, що для розуміння суб'єктів, які здійснюють реалізацію соціальної функції держави, необхідно визначити систему суб'єктів як сукупність двох рівнів (підсистем): першої підсистеми, що включає суб'єктів загальної компетенції, які здійснюють соціальну функцію держави, створюючи базу для виконання іншими суб'єктами безпосередньо соціальної функції, і другої підсистеми, що безпосередньо здійснює соціальну функцію держави

Розглянуто завдання і повноваження державних органів у сфері реалізації соціальної функції держави: Президента України, органів виконавчої влади (Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади), Міністерства соціальної політики України, Пенсійного фонду, Міністерства у справах ветеранів України, Фонду соціального захисту інвалідів.

У підрозділі 1.4 «Правові засади та інструменти реалізації соціальної функції держави» досліджено правові засади реалізації соціальної функції держави як системи нормативно-правових актів, в яких закріплений соціальний захист людей як напрям діяльності держави, що включає в себе соціальне забезпечення громадян у вигляді соціального страхування, соціальної допомоги та забезпечення достатнього життєвого рівня. Обґрунтовано підстави класифікації нормативно-правових актів, які регулюють реалізацію соціальної функції держави.

Зазначено, що до правових інструментів реалізації соціальної функції держави належать, по-перше, правотворча форма; по-друге, правозастосовна форма – втілення норм, що регулюють реалізацію соціальної функції держави, що знаходить свій вираз у виданні акта застосування норм права; по-третє,

правоохоронна форма – діяльність державних органів із захисту прав і свобод людини та громадянина, в тому числі й соціальних прав. Організаційні інструменти реалізації соціальної функції держави – це сукупність зовнішніх проявів реалізації соціальної функції держави, що не спричиняють юридичних наслідків, але сприяють здійсненню правових форм діяльності держави. До них належать: організаційно-регламентуюча форма, виховна форма, ідеологічно-управлінська форма, контрольна-організаційна форма. Доведено необхідність розробки консолідованого нормативно-правового акта.

Розділ 2. «Адміністративні процедури реалізації окремих напрямків соціальної функції держави» складається з трьох підрозділів, у межах яких досліджено адміністративні процедури захисту прав осіб з інвалідністю, ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей, розглянуто пенсійне забезпечення.

У підрозділі 2.1 *«Адміністративні процедури захисту прав осіб з інвалідністю як напрямок реалізації соціальної функції держави»* проводиться аналіз категоріально-понятійного апарату, визначено авторське бачення понять «процедура», «адміністративна процедура», «адміністративне провадження».

Проаналізовано розуміння адміністративної процедури крізь призму проекту Закону України «Про адміністративну процедуру». Одне із ключових місць у комплексному розумінні суті адміністративної процедури для законодавця є принципи, за якими вона здійснюється (ст. 4 проекту закону). Ці принципи були наповнені конкретними правовими механізмами та зведені в єдиний закон, спростивши таким чином порядок дій для всіх учасників адміністративної процедури. Позитивним аспектом законопроекту є чітке визначення суб'єктного складу адміністративного провадження та правового статусу учасників адміністративного провадження.

Адміністративні процедури захисту прав осіб з інвалідністю пропонується розглядати як комплексну систему, що складається з окремих напрямків, які виокремлено та проаналізовано.

Окрема увага присвячена аналізу порядку забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями. У процесі аналізу встановлено окремі колізії та неточності у нормах Порядку забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 19.07.2006 р. № 999. Обґрунтовано необхідність внесення змін до окремих норм цього Порядку.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративні процедури пенсійного забезпечення як напрямок реалізації соціальної функції держави»* надана загальна характеристика сучасної системи пенсійного забезпечення в Україні, проаналізовано суб'єктний склад адміністративних правовідносин у сфері пенсійного забезпечення. Виокремлено низку ключових суб'єктів, із яких Пенсійний фонд України та його структурні підрозділи; акцентовано увагу на групі суб'єктів – категорії населення, які потребують соціального захисту.

Визначено види адміністративних процедур у сфері пенсійного забезпечення, в основу класифікації покладено шість основних критеріїв: 1) за змістом адміністративної діяльності; 2) за рівнем правового регулювання процедури їх надання; 3) за суб'єктом ініціативи; 4) за складністю здійснення процедури; 5) за метою; 6) за правовими наслідками для особи.

Проаналізовано тенденції розвитку законодавства у сфері пенсійного забезпечення. Для українського суспільства та правової спільноти найбільш очікуваним у цій сфері є Проект закону України «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» від 27.12.2019 р., № реєстрації 2683.

На підставі аналізу Проекту Закону визначено, що трансформаційних змін зазнає вся система пенсійного забезпечення в Україні, передбачено появу нових суб'єктів адміністрування (надання послуг) сфери накопичувального пенсійного забезпечення: 1) Пенсійне казначейство; 2) центральний адміністратор; 3) Пенсійний фонд; 4) авторизовані компанії з управління активами; 5) авторизовані зберігачі; 6) авторизовані адміністратори; 7) авторизовані недержавні пенсійні фонди; 8) авторизовані страхові організації; 9) платіжні представники; 10) учасники системи; 11) аудиторські фірми.

Аналізуючи положення статей 75-77 Проекту Закону «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення», виокремлено три основні стадії проходження адміністративних процедур у рамках накопичувальної системи: 1) укладання пенсійного контракту; 2) закінчення строку дії пенсійного контракту; 3) отримання виплат.

У підрозділі 2.3 «Адміністративні процедури захисту ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей» проведено аналіз категоріального складу обраної проблематики, встановлено, що поняття «соціальний захист» розглядається в двох значеннях: у широкому – як система організаційно-правових та економічних заходів у державі щодо забезпечення соціальних гарантій людини і громадянина; та у вузькому – як система спеціальних заходів щодо захисту окремих категорій громадян, враховуючи їх особливості, професійний та соціальний статус. Також поняття соціального захисту та соціального забезпечення пропонуємо розглядати як тотожні терміни.

Для класифікації нормативної бази, яка лежить в основі процедурних аспектів захисту ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей, використано комплексно два критерії – за юридичною силою та суб'єктами видання.

Встановлено, що на сучасному етапі в Україні сформована система нормативно-правових актів, яка регулює питання соціального захисту учасників АТО/ООС та членів їхніх сімей, що передбачає: конституційне регулювання; законодавче регулювання; регулювання нормами підзаконних нормативно-правових актів.

Державне регулювання соціального захисту учасників АТО полягає у формуванні системи задоволення певних соціальних потреб за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, зокрема щодо психологічної підтримки, матеріальної допомоги, санаторно-курортного лікування, гарантій щодо освіти, здійснення протезування в разі втрати функціональних властивостей кінцівок, забезпечення автотранспортом, пільг у сплаті певних видів послуг, пенсійного забезпечення, забезпечення житлом або земельними ділянками, дотримання трудових прав, зокрема щодо збереження місця роботи й середнього заробітку під час участі в АТО/ООС та ін.

Здійснено аналіз суб'єктного складу адміністративних процедур захисту ветеранів АТО/ООС та членів їхніх сімей. Наведене авторське бачення

критеріїв класифікації адміністративних процедур з розподілом їх за відповідними напрямками.

Розділ 3. «Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації соціальної функції держави» складається з двох підрозділів, у межах яких досліджено напрями вдосконалення діяльності органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування щодо реалізації соціальної функції держави з використанням досвіду зарубіжних країн.

У підрозділі 3.1 «Напрямки вдосконалення діяльності державних органів щодо реалізації соціальної функції держави» продемонстровано актуальні шляхи вдосконалення національного механізму реалізації соціальної функції держави у сферах захисту прав осіб з обмеженими можливостями, ветеранів та сфері пенсійного забезпечення.

Визначено, що взаємодія як діяльність місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що здійснюється під час організації соціального обслуговування населення, шляхом майнових, фінансових і кадрових ресурсів, є однією з ключових умов досягнення спільних позитивних результатів у ході реалізації соціальної функції держави.

Встановлено доцільність створення Міжвідомчої ради у справах осіб з обмеженими можливостями як міжвідомчого координаційного суб'єкта з метою ефективної реалізації соціальної функції щодо осіб з обмеженими можливостями. Визначено доцільність прийняття Положення про організацію діяльності Міжвідомчої ради у справах осіб з обмеженими можливостями для законодавчого закріплення офіційної дефініції Міжвідомчої ради, її основних завдань, функцій, прав, її посадового складу, організаційно-технічних аспектів діяльності. Основними завданнями Міжвідомчої ради у справах осіб з обмеженими можливостями окреслено такі, як координація політики з питань інвалідності на національному та регіональному рівнях; ефективна співпраця центральних органів влади між собою, а також з громадськістю; оцінка впливу заходів соціалізації та показників інклюзії осіб з обмеженими можливостями та ін. (за прикладом досвіду Франції).

Обґрунтовано доцільність розробки єдиної Концепції щодо реінтеграції ветеранів, до якої включити, зокрема, питання щодо системи фінансових компенсацій (у формі, наприклад, страхових виплат для ветеранів з особливими потребами, податкових знижок на послуги транспорту, житлові субсидії тощо), організації доступу до лікування, консультацій психолога, співпраці зі службами зайнятості та інших заходів держави, що сприяють ефективному поверненню до соціального та професійного життя ветеранів, а також іміджевих аспектів формування позитивного образу ветерана у суспільстві (за прикладом досвіду Данії).

Актуалізовано питання прийняття Соціального кодексу України. Наведено рекомендації для розробки проєкту кодексу на підставі аналізу прогалін та колізій проєкту Соціального кодексу України від 15.02.2013 р. Зокрема, наголошено на розкритті дефінітивних положень, суб'єктного забезпечення, особливостей адміністративних процедур у сфері реалізації

соціальної функції держави, а також імплементації положення щодо гармонізації національного законодавства до міжнародних стандартів у сфері реалізації соціальної функції держави (за прикладом досвіду Німеччини).

У підрозділі 3.2 «Досвід країн ЄС щодо реалізації соціальної функції держави та можливості його використання в Україні» проаналізовано шляхи реалізації соціальної функції держави на прикладі європейських країн через вивчення моделей захисту прав осіб з інвалідністю та захисту ветеранів війни та колишніх учасників бойових дій. Досліджено основні моделі соціального захисту вказаних категорій осіб у таких європейських країнах, як Німеччина, Італія, Франція, Данія, Швеція, Великобританія, Латвія.

Охарактеризовано системи соціального захисту осіб з обмеженими можливостями та ветеранів у європейських країнах. Окреслено тенденції їх суб'єктного забезпечення, включаючи утворення розгалуженої суб'єктної системи органів публічної влади з уповноваженими референтами у кожному органі публічної влади (досвід Франції); зміцнення координаційних механізмів, створення міжвідомчих суб'єктів публічної влади (досвід Франції); делегування повноважень щодо реалізації того чи іншого напрямку соціального захисту єдиному спеціальному суб'єкту (досвід Італії, Франції); багатовекторність діяльності суб'єктів публічної влади, замкнений цикл адміністративних процедур (досвід Данії, Великобританії).

Акцентовано увагу, на активній імплементації зарубіжними країнами загальноприйнятих європейських цінностей щодо осіб з обмеженими можливостями, а саме інклюзивності, автономності, недискримінаційності, соціальної інтеграції. Разом з тим, окреслено відмінні структурно-управлінські аспекти.

Продемонстровано варіативні адміністративні механізми формування та здійснення державної політики щодо захисту осіб з обмеженими можливостями. На підставі аналізу досвіду Франції запропоновано утворення міжвідомчого координаційного суб'єкта. Функціонально міжвідомчий орган щодо осіб з обмеженими можливостями повинен координувати політику щодо осіб з обмеженими можливостями та встановлювати ефективну співпрацю центральних органів влади шляхом проведення спільних зустрічей, координаційних нарад та ін.

Зауважено доцільність впровадження системи референтів у кожному органі публічної влади та державних органах з метою нагляду щодо дотримання вимог інклюзивності, недискримінаційності та залучення до співпраці з метою ефективної реалізації соціальної функції держави.

У контексті соціального захисту ветеранів загальною тенденцією вивчених країн є прийняття стратегічного документа держави – Концепції соціального захисту ветеранів. Концепції щодо захисту ветеранів впроваджені у більшості країн, однак при цьому, беручи до уваги особливості історичного, економічного, політичного підґрунтя, зазначимо, є достатньо відмінними.

Встановлено доцільність у межах реалізації соціальної функції держави в Україні прийняття державної Концепції щодо реінтеграції ветеранів. За прикладом Данії, запропоновано включення до Концепції питання щодо механізму надання медичної та психологічної підтримки ветеранам,

встановлення системи фінансових компенсацій (у формі, наприклад, страхових виплат для ветеранів з особливими потребами, податкових знижок на послуги транспорту, житлових субсидій тощо), співпраці зі службами зайнятості та інших заходів держави, що сприяють ефективному поверненню до соціального та професійного життя ветеранів.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації здійснено теоретичне обґрунтування адміністративно-правових засад реалізації соціальної функції держави, а також визначено шляхи удосконалення її теоретичної та практичної реалізації. За результатами виконаного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій:

1. Визначено поняття та окреслено коло ознак соціальної функції держави, до яких слід віднести: 1) залежить від історичного розвитку та національно-культурних факторів; 2) має нормативно-правове закріплення; 3) реалізується як у правових, так і в організаційних формах; 4) пов'язані із соціальною політикою держави; 5) є засобом реалізації соціальних прав людини та громадянина; 6) має механізм реалізації у вигляді системи державних органів спеціальної компетенції; 7) законодавче визначення мінімуму соціальних благ; 8) створення правового механізму захисту соціальних прав.

2. Доведено, що зміст адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян включає в себе суб'єктивне юридичне право – правомочність вимоги суб'єкта, який потребує соціального захисту отримати допомогу, якому кореспондує активний юридичний обов'язок державних органів – необхідність надати соціальний захист. Обґрунтовано, що особливостями суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян є те, що однією стороною у правовідносинах є фізична особа як суб'єкт адміністративних правовідносин. Другою стороною у зазначених правовідносинах є публічна адміністрація або орган місцевого самоврядування.

3. Встановлено, що систему суб'єктів, які реалізують соціальну функцію держави, можна поділити на дві підсистеми: перша група – суб'єкти загальної компетенції, які здійснюють соціальну функцію держави, створюючи базу для виконання іншими суб'єктами безпосередньо соціальної функції (Президент України, Кабінет Міністрів України); друга група – це суб'єкти, які безпосередньо реалізують соціальну функцію держави (Міністерство соціальної політики України, Пенсійний фонд, Міністерство у справах ветеранів України, Фонд соціального захисту інвалідів тощо). Систематизовано повноваження Міністерства соціальної політики: 1) аналітичні; 2) правотворчі; 3) координаційні; 4) контрольно-наглядові; 5) управлінські; 6) методичні; 7) повноваження у сфері міжнародних відносин.

4. З'ясовано, що правові засади реалізації соціальної функції держави – це система нормативно-правових актів, в яких закріплений соціальний захист людей як напрям діяльності держави, що включає в себе соціальне забезпечення громадян у вигляді соціального страхування, соціальної допомоги

та забезпечення достатнього життєвого рівня. Запропоновано створити консолідований нормативно-правовий акт, що впорядкує, усуне прогалини, позбавить колізій, зменшить кількість непрацюючих норм, що регулюють здійснення соціальної функції держави, таким чином підвищивши рівень соціального захисту населення України, гармонізувавши положення національного законодавства з міжнародними нормами.

5. Окреслено основні види адміністративних процедур надання державного захисту прав осіб з інвалідністю в рамках реалізації соціальної функції держави: 1) встановлення інвалідності шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи та прийняття рішення органом соціального захисту; 2) виплата державної соціальної допомоги; 3) забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації; 4) інклюзивність освіти; 5) процедура надання санаторно-курортного лікування; 6) забезпечення інклюзивності будівель і споруд; 7) забезпечення осіб з інвалідністю транспортними засобами.

Виокремлено основні стадії адміністративної процедури у питанні соціального захисту щодо осіб з інвалідністю: 1) підготовча стадія; 2) інформаційно-аналітична; 3) стадія безпосередньої перевірки стану підконтрольного об'єкта; 4) завершальна стадія, яка характеризується прийняттям адміністративного акта за результатом перевірки та його оприлюднення тощо.

6. Реформа пенсійного забезпечення в Україні спрямована на запровадження накопичувального пенсійного забезпечення, має на меті поліпшення ситуації у сфері пенсійного забезпечення, відновлення належного рівня пенсійного забезпечення в Україні, підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку, залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій у національну економіку. Втім, поряд із цим перед законодавцем постає потреба у розробці нових та удосконаленні існуючих адміністративних процедур у сфері пенсійного забезпечення.

7. Розуміння системи адміністративних процедур соціального захисту учасників АТО/ООС та членів їх сімей дає змогу зробити окремі висновки:

– це комплексний правовий інститут, сформований під впливом несприятливих геополітичних чинників та гібридної агресії з боку Російської Федерації;

– система адміністративно-процедурних відносин має міжгалузевий характер, оскільки включає норми багатьох галузей права, хоч і будується на основі адміністративно-правових форм та методів правового регулювання;

– збільшення тривалості конфлікту на Сході України прямо пропорційно впливає на зростання кількості осіб, що відносяться до зазначеної категорії. Це може призвести до низки негативних наслідків: збільшення навантаження на працівників органів соціального захисту, а, відповідно, і зниження якості їх роботи; зростання видаткової частини бюджету у цій сфері, що треба враховувати як законодавцю при формуванні державного бюджету, так і органам місцевого самоврядування;

– найбільш оптимальний шлях удосконалення адміністративних процедур – їх діджиталізація та належне фінансування.

Запропоновано внесення змін та доповнень до чинних Постанов Кабінету Міністрів України для усунення правових колізій та прогалин у праві:

– до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності та учасників антитерористичної операції санаторно-курортним лікуванням від 31.03.2015 р. № 200 доповнити п. 10-1 такого змісту: «у разі відмови від санаторно-курортного лікування з порушенням строків, визначених п. 17-2, особа знімається з обліку без надання компенсації за невикористану путівку».

8. Запропоновано в межах удосконалення реалізації соціальної функції держави утворення Міжвідомчої ради у справах осіб з обмеженими можливостями. Вбачається функціонування цього органу публічної влади як міжвідомчого координаційного суб'єкта з метою ефективної реалізації соціальної функції щодо осіб з обмеженими можливостями. Акцентовано увагу на прийнятті Положення про організацію діяльності Міжвідомчої ради у справах осіб з обмеженими можливостями як послідовного етапу з метою законодавчого встановлення основних аспектів її діяльності, включаючи визначення, її основні завдання, функції, права, посадовий склад, організаційно-технічні аспекти діяльності.

9. На підставі аналізу досвіду Франції запропоновано утворення міжвідомчого координаційного суб'єкта. Вбачається, що міжвідомчий орган щодо осіб з обмеженими можливостями реалізовуватиме функцію координації політики щодо осіб з обмеженими можливостями та встановлення ефективної співпраці центральних органів влади шляхом проведення спільних зустрічей, координаційних нарад та ін. Доцільним вважається впровадження системи референтів у кожному органі публічної влади та державних органах з метою нагляду щодо дотримання вимог інклюзивності, недискримінаційності та залучення до співпраці з метою ефективної реалізації соціальної функції держави.

Обґрунтовано на основі вивченого досвіду Данії в межах реалізації соціальної функції держави в Україні прийняття державної Концепції щодо реінтеграції ветеранів. За прикладом Данії, запропоновано розкрити у Концепції наступні аспекти соціального захисту ветеранів: медична та психологічна підтримка ветеранів, система фінансових компенсацій, особливості надання адміністративних послуг, співпраця зі службами зайнятості та ін.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Ткаченко І. М. Правове забезпечення соціального захисту ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* 2020. № 4. С. 115–124.

2. Ткаченко І. М. Функції держави: проблеми визначення. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 3. С. 112–116.

3. Ткаченко І. М. Загальна характеристика формування передумов становлення нормативно-правового регулювання адміністративних процедур захисту прав осіб з інвалідністю як наряду реалізації соціальної функції держави. *Наукові записки. Серія: Право*. 2020. № 9. С. 118–134.

4. Ткаченко І. М. Адміністративно-правові відносини: дискусійні питання. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 81. С. 56–62.

5. Tkachenko I. M. Legal Trends in the Implementation of the Social Function of the State for the Protection of persons with Disabilities: the Experience of EU Countries. *European Reforms Bulletin*. 2020. № 3. S. 98–102.

6. Ткаченко І. М. Поняття, зміст та структура правовідносин у сфері соціального захисту громадян. *Вісник Академії праці соціальних відносин та туризму*. 2020. № 3–4. С. 62–70.

7. Ткаченко І. М. Теоретико-правова характеристика юридичної відповідальності. *Право і суспільство*. 2015. № 4. Ч. 2. С. 35–38.

8. Ткаченко І. М. Правоохоронна функція української держави та попереджувальна функція юридичної відповідальності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. Вип. 12. Т. 1. 2014. С. 36–38.

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Ткаченко І. М. Становлення нормативно-правового регулювання адміністративних процедур як наряду реалізації соціальної функції держави. *Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Дніпро, 6–7 листопада 2020 р. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2020. С. 116–132.

10. Ткаченко І. М. Формування поняття адміністративно-правові відносини. *Актуальні проблеми національного законодавства* : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 18 жовтня 2020 р. Кропивницький: ЦДПУ імені В. Винниченка, 2020. Вип. 51(1). С. 80–84.

11. Ткаченко І. М. Функції держави: проблеми визначення. Do desenvolvimento mundial como resultado de realizações em ciência e investigação científica: *Coleção de trabalhos científicos «ΛΟΓΟΣ» com materiais da conferência científicoprática internacional* (Vol. 4), 9 de outubro de 2020. Lisboa, Portugal: Plataforma Científica Europeia. С. 58–60.

АНОТАЦІЯ

Ткаченко І. М. Адміністративно-правові засади реалізації соціальної функції держави – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право;

інформаційне право». Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2021.

Дисертація присвячена дослідженню адміністративно-правових засад реалізації соціальної функції держави. Визначено зміст соціальної функції держави та її місце серед інших функцій держави. Розглядаються поняття «функція держави», «ознаки функції держави», запропоноване удосконалене визначення поняття функції держави. Окреслено ознаки соціальної функції держави. Висвітлено складові елементи адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян. Узагальнено, що зміст адміністративних правовідносин у сфері соціального захисту громадян включає в себе суб'єктивне юридичне право, якому кореспондує активний юридичний обов'язок державних органів.

Розкрито систему та повноваження суб'єктів забезпечення реалізації соціальної функції держави. Досліджено поняття «державний орган», «ознаки державного органу», «правовий статус державного органу» як сукупність трьох блоків: цільового, який включає в себе мету створення, функції та завдання; структурно-організаційного, що містить порядок створення, функціонування і ліквідації; компетенційного, який складається з державно-владних повноважень, предмета відання та особливої юридичної відповідальності.

Розглянуто завдання і повноваження державних органів у сфері реалізації соціальної функції держави. Окреслено розуміння правових засад та інструментів реалізації соціальної функції держави. Обґрунтовано підстави класифікації нормативно-правових актів, що регулюють реалізацію соціальної функції держави, яку можливо класифікувати. Здійснено загальну характеристику адміністративних процедур у сфері забезпечення прав осіб з інвалідністю та проаналізовано їх за окремими напрямками і стадіями. Виокремлено систему адміністративних процедур пенсійного забезпечення як напрямку реалізації соціальної функції держави. Проведено аналіз системи адміністративних процедур у сфері соціального захисту ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей.

Окреслено пріоритетні напрямки удосконалення діяльності державних органів та запропоновано конкретні зміни національного механізму щодо реалізації соціальної функції держави.

Ключові слова: адміністративна процедура, адміністративно-правові засади, адміністративні правовідносини, вразливі групи населення, ветеран, соціальна функція, суб'єкти публічної адміністрації, особи з інвалідністю, учасник АТО/ООС.

АННОТАЦІЯ

Ткаченко І. Н. Административно-правовые основы реализации социальной функции государства – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое

право, информационное право». Западноукраинский национальный университет, Тернополь, 2021.

Диссертация посвящена исследованию административно-правовых основ реализации социальной функции государства. Определено содержание социальной функции государства и его место среди других функций государства. Рассматривается понятие «функция государства», «признаки функции государства», предложено усовершенствованное определение понятия функции государства. Определены признаки социальной функции государства. Освещены составные элементы административных правоотношений в сфере социальной защиты граждан. Обзор, что содержание административных правоотношений в сфере социальной защиты граждан включает в себя субъективное юридическое право, которому корреспондирует активная юридическая обязанность государственных органов.

Раскрыто систему и полномочия субъектов обеспечения реализации социальной функции государства. Исследованы понятия «государственный орган», «признаки государственного органа», «правовой статус государственного органа» как совокупность трех блоков: целевого, который включает в себя цель создания, функции и задачи; структурно-организационного, содержащего порядок создания, функционирования и ликвидации; компетенционного, который состоит из государственно-властных полномочий, предмета ведения и особой юридической ответственности. Рассмотрены задачи и полномочия государственных органов в сфере реализации социальной функции государства. Определены понимания правовых основ и инструментов реализации социальной функции государства. Аргументированы основы классификации нормативно-правовых актов, регулирующие реализацию социальной функции государства, которые возможно классифицировать.

Осуществлена общая характеристика административных процедур в сфере обеспечения прав лиц с инвалидностью и они проанализированы по отдельным направлениям и стадиям. Выделена система административных процедур пенсионного обеспечения как направления реализации социальной функции государства. Проведен анализ системы административных процедур в сфере социальной защиты ветеранов АТО/ООС и членов их семей. Определены приоритетные направления совершенствования деятельности государственных органов и предложены конкретные изменения национального механизма по реализации социальной функции государства. Установлена целесообразность создания Межведомственного совета по делам инвалидов. Обоснована целесообразность принятия единой Концепции по реинтеграции ветеранов. Проанализирован опыт стран ЕС по реализации социальной функции государства и возможности его использования в Украине.

Ключевые слова: административная процедура, административно-правовые основы, административные правоотношения, уязвимые группы населения, ветеран, социальная функция, субъекты публичной администрации, лица с инвалидностью, участник АТО / ООС.

SUMMARY

Tkachenko I. M. Administrative and legal bases of realization of social function of the state – *Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.*

The thesis for the degree of candidate of juridical sciences on speciality 12.00.07 – administrative law and a process; financial law; information law. – West Ukrainian National University, Ternopil, 2021.

The dissertation is devoted to research of administrative and legal bases of realization of social function of the state. The content of the social function of the state and its place among other functions of the state are determined.

The concept of "function of the state", "signs of the function of the state" is considered. state as a complex social system.

It is emphasized that the signs of the social function of the state are 1) depends on historical development and national and cultural factors; 2) has normative and legal consolidation; 3) is implemented in both legal and organizational forms; 4) related to the social policy of the state; 5) is a means of realizing the social rights of man and citizen; 6) has a mechanism for implementation in the form of a system of state bodies of special competence; 7) legislative definition of the minimum social benefits; 8) creation of a legal mechanism for the protection of social rights.

The system and powers of the subjects of ensuring the realization of the social function of the state are revealed. The concept of "state body", "features of a state body", "legal status of a state body" as a set of three blocks of the target, which includes the purpose of creation, functions and tasks; structural and organizational, which contains the order of creation, operation and liquidation; competency, which consists of state powers, subject matter and special legal responsibility.

The tasks and powers of state bodies in the field of realization of social function of the state are considered: Verkhovna Rada of Ukraine, President of Ukraine, executive bodies (Cabinet of Ministers of Ukraine, central executive bodies, local executive bodies), Ministry of Social Policy of Ukraine, Pension Fund, Ministry of Affairs veterans of Ukraine, the Fund for Social Protection of the Disabled.

The general characteristic of administrative procedures in the field of ensuring the rights of persons with disabilities is carried out and they are analyzed by separate directions and stages.

The understanding of the main types of administrative procedures for state protection of the rights of persons with disabilities in the implementation of the social function of the state.

Analyzing the provisions of Articles 75-77 of the Draft Law "On Compulsory Accumulative Pension Provision", three main stages in the passage of administrative procedures within the accumulative system are identified: 1) conclusion of a pension contract; 2) expiration of the pension contract; 3) receiving payments.

The analysis of the system of administrative procedures in the field of social protection of ATO / OOS veterans and members of their families is carried out.

It is proved that ensuring proper social and legal protection of servicemen participating in hostilities in the ATO / OOS zone should include: increase of state funding of additional expenses of the Ministry of Defense of Ukraine for payment of

financial assistance to families of dead and wounded servicemen who took part in ATO / OOS, material support of servicemen, food and medical care for personnel; a serviceman who needs better living conditions and is on the housing register, signing a contract for service in the environmental protection zone, simultaneously receives a warrant for a service apartment, which becomes his property after the expiration of the contract and its conditions; needs to create a system of psychological and physiological (prosthetic) rehabilitation, including the creation of a network of regional centers of psychological rehabilitation, equipped with innovative technologies and modern equipment. Social integration requires the joint efforts of psychologists to provide the necessary assistance for social adaptation; the process of providing sanatorium and resort treatment to the affected participants of the anti-terrorist operation / environmental protection needs to be improved, which envisages the development and implementation of appropriate budget programs, expansion of the network of non-governmental and foreign rehabilitation institutions, allocation of funds to volunteer and international organizations.

The experience of EU countries in the implementation of the social function of the state and the possibility of its use in Ukraine is analyzed. Models of subjective support of realization of social function of the state concerning persons with disabilities and veterans in the European countries are defined that gave the chance to analyze tendencies of the organization of activity of public authorities and to establish among them the following: the unified legislation in the field of realization of social function of the state. standards (German experience); formation of an extensive subject system of public authorities with authorized officers in each public authority in a separate area of implementation of the social function of the state (the experience of France); strengthening coordination mechanisms, creation of interdepartmental subjects of public power (experience of France); multi-vector activity of public authorities, closed cycle of administrative procedures (experience of Denmark, Great Britain)

Key words: administrative procedure, administrative-legal bases, administrative legal relations, vulnerable groups of the population, veteran, social function, subjects of public administration, persons with disabilities, participant of anti-terrorist operation / environmental protection.

Підписано до друку 18.03.2021 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А011-21. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Університетська думка»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@wunu.edu.ua